

Subjekt – význam pro kosmogenezi

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[2003](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[2003](#)

◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 23. 12. 2003

◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 23. 12. 2003

Subjekt – význam pro kosmogenezi

Zatímco Démokritův „atom“ měl jen vnějšek, kdežto o „nitru“ nebylo lze hovořit (uvnitř byl totiž homogenní), a zatímco Leibnizova „monáda“ měla jen vnitřek, a o jejím vnějšku nebylo možno říci nic charakteristického (protože všechny monády si byly po vnější stránce naprosto podobné, takže je nebylo možno od sebe rozeznat), chceme termínu „subjekt“ dát do vínku význam obojího: subjekt má svou vnitřní (subjektní) stránku, ale také svou vnější (objektní) stránku. Obě tyto stránky jsou sice „srostlé“, ale neplatí pro ně přísná paralelita (resp. symetrie), jak předpokládal Hegel (v tom inspirovaný Spinozou), i když ovšem měl správně za to, že je třeba připustit přechod mezi obojím (tedy jak zvnější vnějšího, tak zvnitřní vnějšího). Vnějšek má „převahu“ v tom, že je zdrojem a garantem setrvačnosti; nitro „převládá“ v tom, že je zdrojem a garantem jednoty subjektu. Vnějšek subjektu představuje zároveň jakousi mez, hranici (ovšem prostupnou) proti vnějšímu okolí, ale je také prostředkem pro nitro subjektu, jak provádět, uskutečňovat to, co na ně „doléhá“ jako (nepředmětná) výzva a ‚povinnost‘ (někdy také už ‚zpředmětněná‘ (např. v podobě genomů). Subjekt je tedy nejen v pohybu, ale je i aktivní, přesněji: může být dokonce ‚spontánní‘ (vzpomeňme na Masarykovo rozlišení). Pro plné pochopení povahy subjektu (v našem pojetí, tedy jako čehosi skutečného, co není „vně“ reality, reálného světa, nýbrž je uvnitř světa) je nezbytné pochopit povahu aktivity a akcí. To, čemu tradičně říkáme svět (a míníme tím úhrn všeho jsoucího, aniž by bylo předem rozhodnuto, zda jde o hromadu nebo o celek), je založeno na akcích (a reakcích) subjektů daleko spíše než na subjektech samých. To vyplývá z toho, že všechny subjekty (i ty nejnižší) jsou sice nepředmětně vyvolány v ex-sistenci, ale jsouce odpovědí na tuto vyvolanost, jsou ve svém uskutečnění nutně výsledkem svých vlastních aktivit. (A protože se nemůžeme vyhnout uznání priority aspoň té první akce, je třeba počátek čili vznik subjektu pochopit jako výsledek ‚jeho‘ první akce, která mu je jakoby „připsána“, „připočtena“ za jeho vlastní.) A v tomto smyslu je svět založen na aktivitách, které ovšem mohou stupňovat svou komplikovanost a tedy také úroveň jen za předpokladu, že něco z vnějších setrvačností podrobí příslušný subjekt svým potřebám, např. svému přežití a také zrodu a zachování subjektů sobě podobných.

(Písek, 031223-1.)